Skatteutskottets betänkande 1984/85:13

om vissa ändringar i lagen om handel med drycker (prop. 1984/85:44)

Sammanfattning

I propositionen föreslås de ändringarna av dryckeslagstiftningen att förbudet mot söndagsförsäljning av öl slopas, att servering av öl skall få ske under samma tid som andra alkoholdrycker och att tiden för kommuns yttrande till länsstyrelse i serveringsärende begränsas. Vidare föreslås godkännande av ett uttalande om att Systembolaget skall få besluta om systembutikernas öppethållande någon kväll måndag–torsdag efter klockan 18.

I en motion yrkas att den förlängda serveringstiden för öl skall följas upp med en särskild utvärdering och i två motioner förordas att systembutikernas öppethållande även på lördagar skall avgöras av Systembolaget. I en motion yrkas avslag på systembutikernas förlängda öppethållande medan en annan motionär begär ytterligare liberalisering av alkohollagstiftningen.

Utskottet tillstyrker propositionen och avstyrker motionerna.

Propositionen

Regeringen (socialdepartementet) föreslår i proposition 1984/85:44 att riksdagen

dels antar ett vid propositionen fogat förslag till lag om ändring i lagen (1977:293) om handel med drycker,

dels godkänner vad departementschefen anfört om systembutikernas öppethållande.

I propositionen föreslås följande ändringar i lagen (1977:293) om handel med drycker.

1. Den nuvarande begränsningen av försäljningstiderna för öl (klass II) i detaljhandeln slopas, så att försäljning får ske under butikernas öppethållande såväl vardagar som helgdagar.

2. För serveringsställen med tillstånd, som enbart avser servering av öl (klass II), ändras den tidpunkt vid vilken serveringen senast skall vara avslutad. Tidpunkten ändras från klockan 22 till klockan 1, så att den överensstämmer med motsvarande tidpunkt för serveringsställen, som har tillstånd att servera även starkare alkoholdrycker.

3. Tiden för yttranden från bl. a. kommunerna till länsstyrelsen i ärenden om tillstånd att servera alkoholdrycker begränsas.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 1985.

Slutligen behandlas tiderna för systembutikernas öppethållande. Det

Rättelse: S. 1, rad 16 Står: finansdepartementet Rättat till: socialdepartementet

föreslås ingen ändring av lördagsstängningen. Dock förordas att Systembolaget självt skall kunna besluta om öppethållandet under andra vardagar, t. ex. öppet någon kväll i veckan efter klockan 18.

Lagförslaget har följande lydelse.

Förslag till

Lag om ändring i lagen (1977:293) om handel med drycker

Härigenom föreskrivs att 30, 46 och 60 §§ lagen (1977:293) om handel med drycker skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse *Föreslagen lydelse*

30 §

Detaljhandel med öl får bedrivas av detaljhandelsbolaget och av den som har meddelats särskilt tillstånd.

Tillstånd enligt första stycket gäller tills vidare och hänför sig till viss lokal (detaljhandelsställe).

Försäljning av öl får äga rum vardagar mellan klockan 8 och 20.

Tillståndsmyndigheten får i tillstånd till detaljhandel med öl meddela de föreskrifter som behövs.

46 §

Servering av öl får påbörjas tidigast klockan 07.00 och servering av andra alkoholdrycker tidigast klockan 12.00. *Avser tillstånd servering av enbart öl skall serveringen avslutas senast klockan 22.00. I annat fall skall servering av alkoholdrycker* avslutas senast klockan 01.00. Tillståndsmyndigheten får dock förordna om andra tider för serveringens bedrivande.

Servering av öl får påbörjas tidigast klockan 07.00 och servering av andra alkoholdrycker tidigast klockan 12.00. *Servering av alkoholdrycker skall* avslutas senast klockan 01.00. Tillståndsmyndigheten får dock förordna om andra tider för serveringens bedrivande.

Första stycket gäller ej vid trafikservering.

Nuvarande lydelse *Föreslagen lydelse*

60 §[1]

I ärende om tillstånd till servering av alkoholdrycker enligt 37 § första stycket 1 och 2 skall tillståndsmyndigheten alltid inhämta yttranden från polismyndighet och kommunfullmäktige i den kommun där serveringen skall bedrivas.

I ärende om tillstånd till servering av alkoholdrycker inom eller invid militärt område skall tillståndsmyndigheten, utöver vad som sägs i första stycket, inhämta yttrande från vederbörande militära chef.

Kommunfullmäktige får uppdraga åt kommunalt organ eller åt en eller flera särskilt utsedda personer att i fullmäktiges ställe avgiva yttrande.

[1] Senaste lydelse 1981:20.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	Yttrande skall vara tillståndsmyndigheten tillhanda inom tre månader från det yttrandet begärdes, om inte tillståndsmyndigheten i det särskilda fallet bestämmer något annat. Kan yttrande inte lämnas inom angiven tid, skall en skriftlig förklaring om orsaken lämnas inom samma tid.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1985.
2. En föreskrift som har meddelats före ikraftträdandet och som innebär att tillståndsmyndigheten har begränsat tiden för detaljhandel med öl skall gälla tills vidare.
3. Ett förordnande som har meddelats av tillståndsmyndigheten före ikraftträdandet och som innebär att servering av öl skall avslutas före klockan 22.00 eller får pågå senare än klockan 01.00 skall gälla tills vidare.
4. Föreskriften i 60 § fjärde stycket gäller inte när tillståndsmyndigheten har begärt yttrandet före ikraftträdandet.

Motionerna

1984/85:136 av Birger Hagård (m)

I motionen yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att Systembolaget självt skall avgöra om och i vilken utsträckning lördagsstängning av butikerna skall förekomma.

1984/85:137 av Elver Jonsson (fp) och tredje vice talmannen Karl Erik Eriksson (fp)

I motionen yrkas

1. att riksdagen beslutar att de negativa konsekvenserna av propositionens förslag om förlängt öppethållande för serveringsställen med tillstånd att servera öl elimineras,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om angelägenheten av att följa utvecklingen på detta område,

3. att riksdagen hos regeringen begär att i särskild redogörelse få ta del av en utvärdering av dessa frågor.

1984/85:138 av Inga Lantz m.fl. (vpk)

I motionen yrkas att riksdagen beslutar avslå propositionen vad gäller förslag om utvidgade öppethållandetider vid systembutikerna.

1984/85:139 av Göran Ericsson (m)

I motionen yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär förslag om ytterligare liberalisering i lagstiftningen om handel med drycker i enlighet med vad som anförts i motionen,

2. att riksdagen uttalar sig för vad i motionen anförts beträffande systembutikernas öppethållande.

Utskottet

Utskottet behandlade tidigare i höst de alkoholpolitiska motioner som väcktes under den allmänna motionstiden i år och fann därvid anledning att avstyrka vissa motioner med hänvisning till att förslag från regeringen väntades i fråga om bl. a. försäljningstiderna för öl och systembutikernas öppethållande. Sådana förslag läggs nu fram i propositionen, som därutöver innehåller förslag om slopande av de särskilda serveringstiderna för servering av enbart öl och om införande av en tidsfrist för kommunerna i fråga om yttranden i tillståndsärenden rörande servering av alkoholdrycker. Förslagen ligger i linje med riksdagens uttalanden att restriktionerna på alkoholområdet måste begränsas till sådana som allmänheten uppfattar som meningsfulla. I propositionen framhålls också att förslag om ytterligare förenklingar och rationaliseringar i det alkoholpolitiska systemet bör bli resultatet av den översyn av reglerna för tillståndsgivningen som skall vara slutförd under första halvåret 1985.

Med anledning av propositionen har Göran Ericsson (m) i motion 139 begärt förslag om ytterligare liberalisering av dryckeslagstiftningen, i första hand reglerna för serveringstillstånd. Utskottet kan ansluta sig till de delar av motionärens allmänna målsättning för alkoholpolitiken som stämmer överens med riktlinjerna för 1977 års alkoholpolitiska reform men finner att hans kritik mot serveringsreglerna är överdriven. Utskottet vill därmed inte göra gällande att alla regler som avser serveringstillstånden skulle vara tillfredsställande. Inte heller kan göras gällande att tillämpningen av dessa regler varit invändningsfri. Den nu pågående översynen av bl. a. tillståndsreglerna kan ses som ett uttryck för behovet av förbättringar på detta område. Utredningsmannen kan enligt direktiven dock knappast ta upp motionärens förslag om slopande av det kommunala vetot eller slopande av alla regler om serveringstider till prövning. Utskottet, som förutsätter att det kommunala vetot inte tillämpas godtyckligt eller med konkurrenssnedvridande effekter, förordar att resultatet av den pågående översynen avvaktas och avstyrker således bifall till yrkande 1 i motion 139.

Beträffande de i propositionen föreslagna lagändringarna har endast invändningar rests mot slopandet av tidsgränsen för servering av enbart öl. Elver Jonsson (fp) och tredje vice talman Karl Erik Eriksson (fp) yrkar i motion 137 att det förlängda öppethållandet endast godkänns under förutsättning att man kan eliminera de negativa konsekvenserna därav. Motionärerna vill också ha en särskild utvärdering av följderna av ändringen. Till stöd för dessa yrkanden anför motionärerna att det inte kan uteslutas att ölserveringar med sent öppethållande kan bli attraktiva för de allra yngsta ungdomarna.

Utskottet vill med anledning härav erinra om att inga alkoholdrycker, alltså inte heller öl, får serveras till någon som är under 18 år. Skulle något serveringsställe börja att regelbundet servera öl till yngre ungdomar blir följden att tillståndet återkallas och att tillståndsinnehavaren blir åtalad och diskvalificerad för fortsatt verksamhet inom restaurangbranschen. Motionärernas farhågor är enligt utskottets mening därför ogrundade när det gäller de yngsta ungdomarna. Den negativa konsekvensen av den nuvarande inskränkningen är att serveringsställen med enbart öl måste stänga senast klockan 22.30. Förslaget innebär att ett serveringsställe med öl kan hålla öppet till klockan 1.30 utan att serveringen behöver omfatta starkare drycker. Ansökningar om tillstånd att servera starköl och vin har i vissa fall främst motiverats med behovet av ett förlängt öppethållande. Sådana konsekvenser av lagstiftningen bör enligt utskottets mening inte behöva godtas med mindre än att reglerna tillgodoser andra intressen av betydelse, vilket knappast kan anses vara fallet när det gäller serveringstiderna för öl. Utskottet finner övervägande skäl tala för ett bifall till propositionen i denna del utan några särskilda villkor och avstyrker således motion 137.

I fråga om förslagen rörande försäljningstiderna för öl och handläggningstiden för serveringsärenden föreligger inga motionsyrkanden. Bakgrunden till de s. k. svarta skynkena, alltså förbudet mot söndagsförsäljning av öl, var

främst farhågor för att ölet efter mellanölsförbudet skulle ersätta mellanölet som berusningsmedel för ungdomen. Eftersom dessa farhågor inte besannats är det enligt utskottets mening helt följdriktigt att förbudet mot söndagsförsäljning av öl slopas. Utskottet finner det också angeläget att handläggningstiderna förkortas på det sätt som föreslås i propositionen. Med det anförda tillstyrker utskottet bifall till propositionen i dessa delar.

Utöver lagändringarna föreslås i propositionen också att riksdagen godkänner vad där anförts om systembutikernas öppethållande. Uttalandet innebär ingen ändring av lördagsstängningen. Dock skall Systembolaget självt kunna besluta om öppethållande någon kväll måndag–torsdag efter klockan 18.

När utskottet tidigare i höst behandlade frågan om systembutikernas öppethållande fann utskottet – med hänvisning till den utvärdering som redovisats i fråga om effekterna av lördagsstängningen – att det saknades skäl att ompröva beslutet om lördagsstängningen. Samma bedömning görs nu i propositionen.

I två motioner yrkas att Systembolaget självt skall få avgöra frågan om lördagsstängning av butikerna. Birger Hagård (m) hävdar i motion 136 att det knappast finns några skäl att bibehålla lördagsstängningen annat än möjligtvis under sommaren medan Göran Ericsson (m) i motion 139 gör gällande att Systembolaget självt och inte riksdagen bör bestämma affärstiderna.

Dessa båda yrkanden avser alltså en procedurfråga eftersom ett bifall till desamma inte innebär annat än att riksdagen överför beslutsrätten till Systembolagets styrelse, där staten som ägare har det avgörande inflytandet. Ett skäl för att man valde att låta frågan avgöras genom ett riksdagsuttalande torde ha varit att man därigenom ville understryka frågans alkoholpolitiska betydelse. Lagstiftningen eller avtalet med staten hindrade inte Systembolaget att på egen hand införa lördagsstängning. Utskottet finner det lämpligast att bibehålla den beslutsordning som då infördes. Beträffande sakfrågan har ingenting inträffat som ger utskottet anledning att ändra sin tidigare uttalade mening att lördagsstängningen bör bibehållas. Utskottet avstyrker alltså bifall till motion 136 och motion 139 i denna del.

Också förslaget om utvidgat öppethållande av systembutikerna har mött invändningar. Inga Lantz m. fl. (vpk) yrkar i motion 138 avslag på propositionen i denna del. Motionärerna anser att de alkoholpolitiska aspekterna bör vara vägledande i fråga om butikstiderna och att man inte vinner några alkoholpolitiska fördelar genom ett utvidgat öppethållande.

Enligt utskottets mening bortser motionärerna från att Systembolaget också skall fylla en viktig servicefunktion. Det finns därför anledning att i stället göra gällande att bolagets service bör förbättras om det kan ske utan att några alkoholpolitiska problem uppkommer. Eftersom det saknas anledning anta att det utvidgade öppethållandet skulle medföra några sådana problem avstyrker utskottet bifall till motion 138 och tillstyrker alltså bifall till propositionen också i denna del.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *lagförslaget*
   a) att riksdagen med bifall till proposition 1984/85:44 antar det vid propositionen fogade förslaget till lag om ändring i lagen (1977:293) om handel med drycker,
   b) att riksdagen avslår motion 1984/85:137,
2. beträffande *systembutikernas öppethållande*
   a) att riksdagen med avslag på motion 1984/85:138 godkänner vad i propositionen anförts om systembutikernas öppethållande,
   b) att riksdagen avslår motionerna 1984/85:136 och 1984/85:139 yrkande 2,
3. beträffande *ytterligare liberalisering av alkohollagstiftningen*
   att riksdagen avslår motion 1984/85:139 yrkande 1.

Stockholm den 20 november 1984

På skatteutskottets vägnar
RUNE CARLSTEIN

Närvarande: Rune Carlstein (s), Knut Wachtmeister (m), Stig Josefson (c), förste vice talmannen Ingegerd Troedsson (m)*, Olle Westberg (s), Hagar Normark (s), Ingemar Hallenius (c)*, Karl Björzén (m), Kjell Johansson (fp), Anita Johansson (s), Lars Hedfors (s), Anna Lindh (s)*, Ewy Möller (m), Bruno Poromaa (s) och Erkki Tammenoksa (s).

* Ej närvarande vid justeringen.

Reservation

Systembutikernas öppethållande (mom. 2)

Knut Wachtmeister, förste vice talmannen Ingegerd Troedsson, Karl Björzén och Ewy Möller (samtliga m) har

dels anfört följande.

Vi anser att förslaget i propositionen om förlängt öppethållande av systembutikerna är ett steg i rätt riktning för att förbättra Systembolagets servicefunktioner. I propositionen föreslås inga andra begränsningar av det förlängda öppethållandet än att det bör förläggas till måndag–torsdag. Bolaget får i övrigt på egen hand avgöra förlängningens omfattning i fråga om såväl tid som butiker. Vi finner i likhet med motionärerna i motionerna 136 och 139 att det skulle vara konsekvent att låta Systembolaget självt avgöra också frågan om butikernas lördagsstängning, alltså alla frågor om butikernas öppethållande. Den verkställda utvärderingen av lördagsstängningen har

visat att de positiva effekterna därav främst hänför sig till sommarmånaderna. Om bolagets styrelse finner denna tendens vara bestående bör den alltså på egen hand kunna begränsa lördagsstängningen till vissa sommarmånader eller – om fördelarna av stängningen inte längre kan anses stå i rimlig proportion till den försämrade servicen – hålla butikerna öppna under samma tid som annan detaljhandel.

dels ansett att utskottet under mom. 2 bort hemställa

att riksdagen med avslag på propositionen i denna del och på motion 1984/85:138 samt med bifall till motion 1984/85:136 och motion 1984/85:139 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna att frågor om systembutikernas öppethållande skall avgöras av Systembolaget.

minab/gotab Stockholm 1984 79305